

JUSTYNA STOCHAJ

PRZYGOTOWANIE I REAGOWANIE LUDNOŚCI NA WYPADEK OGŁOSZENIA ALARMU

PREPARATION AND RESPONSE OF THE POPULATION IN THE EVENT OF AN ALARM

Abstract. The aim of the article was to assess selected activities that are undertaken by the population in order to prepare in the event of an alarm siren being triggered and to assess the declarations made by the population in terms of their reactions that they will take when the alarm is announced. As a result of the study, it was found that the population does not take appropriate measures to prepare them in the event of a threat to the population communicated with the use of the alarm siren. The population does not have the current state of knowledge in this area, they do not know exactly how to announce and cancel the alarm, they do not secure themselves materially in terms of having things necessary for survival. In addition, it was established that when the alarm siren is triggered, the population is unlikely to behave appropriately. The main problem identified in this regard is the search for additional information related to the threat by the population instead of taking adequate actions in accordance with the recommendations.

Keywords: preparation of the population; response of the population; emergency situation; alarm; threats to the population.

WPROWADZENIE

Przygotowanie ludności i odpowiednie jej reagowanie w sytuacji ogłoszenia alarmu może zadecydować o przeżyciu czy uniknięciu trwałego uszczerbku na zdrowiu. Takie samo znaczenie ma znajomość sygnałów alarmowych przez ludność, a także podjęcie odpowiednich, adekwatnych do zagrożenia reakcji.

Zagrożenia towarzyszyły człowiekowi od zawsze i będą towarzyszyły mu nadal. Może zmieniać się jedynie ich charakter oraz wpływ na człowieka.

Dr JUSTYNA STOCHAJ – Wojskowa Akademia Techniczna, Instytut Bezpieczeństwa i Obronności, kierownik Zakładu Systemów Bezpieczeństwa; adres do korespondencji: ul. Gen. Sylwestra Kaliskiego 2, 00-908 Warszawa 46; e-mail: justyna.stochaj@wat.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7402-6367>.

Będą stawały się coraz groźniejsze i coraz trudniej będzie ludziom je pokonywać i radzić sobie z nimi (Skrabacz, 2006, s. 37-38). Kluczowe zatem jest właściwe przygotowanie się ludności na wypadek ich wystąpienia i odpowiednie zareagowanie w sytuacji powiadomienia ludzi poprzez użycie systemów alarmowych o wystąpieniu zagrożenia. Do tego jednak niezbędne jest posiadanie przez nich wiedzy w zakresie używanych sygnałów alarmowych, rekomendowanego sposobu postępowania w sytuacji uruchomienia syreny alarmowej, czy o tym, jak przygotować się do ewentualnych zagrożeń komunikowanych w ten sposób ludności.

W trakcie zrealizowanego badania rozwiązany został następujący główny problem badawczy: W jaki sposób ludność cywilna przygotowuje się oraz reaguje w sytuacji ogłoszenia alarmu? Zagadnienie to zostało uzupełnione o kwestie szczegółowe: 1. Jaki sygnał w ocenie ludności ogłasza i odwołuje alarm? 2. Przed czym w ocenie ludności ostrzega uruchomienie syreny alarmowej? 3. Jakie są deklaracje ludności co do ich zachowania w momencie uruchomienia syreny alarmowej? 4. Jakie są deklaracje ludności co do ich przygotowania na wypadek ogłoszenia alarmu?

Do głównego problemu badawczego założono hipotezę roboczą, że jedynie nieliczna część ludności – poniżej 5% deklaruje swoje przygotowanie na wypadek ogłoszenia alarmu. Następuje ono poprzez znajomość rodzajów sygnałów alarmowych, pobliskich miejsc ukrycia i schronu oraz odpowiednie zabezpieczenie materiałowe, czyli przygotowanie tzw. torby ewakuacyjnej. Ponadto założono, że w sytuacji ogłoszenia alarmu większość ludności – powyżej 90% nie zareaguje poprawnie. Będzie ona szukała dodatkowego potwierdzenia, że wystąpiła sytuacja niebezpieczna i dopiero w momencie usłyszenia alarmu zacznie się przygotowywać na wystąpienie zagrożenia.

Do rozwiązania problemów badawczych zastosowano w głównej mierze ilościowe metody badawcze. Dane do analizy pozyskano przy użyciu metody sondażu diagnostycznego z zastosowaniem techniki ankiety, a dokładniej – metody CAWI, która pozwoliła poznać opinie respondentów za pośrednictwem kwestionariusza w formie elektronicznej¹.

Do badania wyznaczono reprezentatywną grupę 384 osób. Dokonano rozkładu próby z uwagi na płeć, wiek, miejsce zamieszkania i wykształcenie. W efekcie w badaniu udział wzięło 34,4% mężczyzn oraz 65,5% kobiet, a odsetek badanych kształtował się następująco: 18-20 lat – 2%, 21-40 lat – 34%, 41-50 lat – 18%, 51-74 lata – 36%, 75 lat i więcej – 9%. Największa liczba respondentów była mieszkańcami miast powyżej 100 tys. – 47%, następną grupę stanowili

¹ Badanie metodą sondażu diagnostycznego zrealizowane zostało w maju 2021 roku przez firmę Biostat Sp. z o.o. z siedzibą w Rybniku.

mieszkańcy miast od 20 do 50 tys. ludności – 15%, do 20 tys. – 12%, a od 50 do 100 tys. – 9%. Natomiast wieś zamieszkiwało 19% badanych. Jeśli chodzi o poziom wykształcenia, to większość z nich posiadała wykształcenie średnie – 47,9%, w tym średnie ogólnokształcące – 20,3% i techniczne – 27,6%, zaś wyższe – 43,5%, zasadnicze zawodowe – 7% badanych. Osoby z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym stanowiły poniżej 1% badanych (dla obu grup było to odpowiednio po 0,8%).

W badaniu zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki ankiety oraz następujące teoretyczne metody badawcze: analityczno-syntetyczna, abstrahowanie, porównanie, uogólnienie i wnioskowanie.

SYGNAŁY ALARMOWE – CHARAKTERYSTYKA

Na podstawie obowiązujących przepisów prawa wprowadzone zostały trzy sposoby ogłaszania alarmów. Pierwszy to użycie akustycznego systemu alarmowego, drugi polega na poinformowaniu o zagrożeniu poprzez odpowiednią wypowiedź słowną w środkach masowego przekazu, a trzeci następuje poprzez użycie wizualnego sygnału alarmowego. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, wyróżnia się dwa rodzaje sygnałów alarmowych informujących o zagrożeniu: ogłoszenie alarmu i jego odwołanie. Ogłoszenie alarmu następuje poprzez uruchomienie modulowanego dźwięku syreny w czasie trzech minut, zaś odwołanie poprzez użycie ciągłego dźwięku syreny też w czasie trzech minut. W środkach masowego przekazu natomiast alarm ogłasza i odwołuje się poprzez wskazanie między innymi przyczyny i rodzaju alarmu. Wizualny sygnał alarmowy to żółty znak w kształcie trójkąta lub w razie konieczności inna figura geometryczna (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 2013 roku w sprawie systemów wykrywania skażeń, 2013). Wskazane rodzaje sygnałów alarmowych zaczęły obowiązywać od 2013 roku. Wcześniej obowiązywały przepisy, według których w inny sposób ogłaszano alarm powietrzny oraz alarm o skażeniach (por. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 października 2006 roku w sprawie systemów wykrywania skażeń, 2006). Wówczas ogłoszenie alarmu różniło się w przypadku różnych rodzajów zagrożeń. Szczególne znaczenie miało to w kontekście użycia akustycznego sygnału alarmowego. Wówczas ludność na podstawie rodzaju użytego sygnału mogła zidentyfikować rodzaj zagrożenia, o ile dysponowała wiedzą w zakresie rodzajów używanych sygnałów alarmowych. Przepisy w tym zakresie zostały zmienione i aktualnie po użyciu akustycznego sygnału alarmowego ludność nie jest w stanie rozpoznać rodzaju zagrożenia. Natomiast na podstawie ogłoszenia alarmu wie, że grozi jej jakiś rodzaj niebezpieczeństwa.

Podkreślić należy, że syreny alarmowe są podstawowym środkiem umożliwiającym informowanie ludności o zagrożeniach. Z kolei wcześniejsze uzyskanie dzięki syrenom alarmowym informacji o grożącym niebezpieczeństwie umożliwia ludności podjęcie odpowiednich środków zaradczych i tym samym przyczynia się do zwiększenia szansy ludności na przetrwanie (Szczęśniak, 1976, s. 148). Szacuje się, że stacjonarne systemy alarmowe mogą zaalarmować blisko 80% ludności Polski.

Informowanie ludności o zagrożeniach powinno odbywać się z wykorzystaniem wszelkich dostępnych środków i sposobów (Gołębiewski, 2017, s. 241). Celem alarmowania jest – po pierwsze – zwrócenie uwagi na pojawiające się zagrożenie i spowodowanie, że ludność podejmie odpowiednie działania (Rysz, 2017, s. 9), a po drugie – uniknięcie ewentualnych strat poprzez: zapobieganie, prewencję, monitoring, gwarancję odpowiedniego obiegu informacji oraz informowanie ludności o zagrożeniach (Michailiuk, 2017, s. 83-84). Alarmowanie występuje niezwłocznie po ostrzeganiu i ma formę nakazu działania. Jeżeli wskazany nakaz nie zostanie spełniony, to dojdzie do wystąpienia negatywnych skutków. Alarmowanie przybiera formę natarczywego komunikatu, gdy nie ma już miejsca na oczekiwanie i zwłokę, a należy podjąć natychmiastowe działania.

ZNAJOMOŚĆ SYGNAŁÓW ALARMOWYCH PRZEZ LUDNOŚĆ

Większość respondentów, prawie 75% wskazała, że syrena alarmowa ostrzega o różnych rodzajach zagrożeń, ponad 10% – że ostrzega wyłącznie o klęsce żywiołowej i zagrożeniach środowiska, a niecałe 4% – że wyłącznie o uderzeniu z powietrza, oraz blisko 3% i 2% badanych oceniło, że ostrzega odpowiednio: o skażeniu i zakażeniu (zob. tabela 1).

Tabela 1. Znaczenie syreny alarmowej w ocenie badanych

Znaczenie syreny alarmowej	% odpowiedzi respondentów
Uprzedzenie o różnych rodzajach zagrożeń	74,7
Uprzedzenie o klęsce żywiołowej i zagrożeniach środowiska	10,2
Uprzedzenie o skażeniu	2,9
Uprzedzenie o uderzeniu z powietrza	3,9
Uprzedzenie o zakażeniu	1,6
Nie wiem	5,7
Inne	1,0

Źródło: Badanie własne.

Respondenci zostali poproszeni o dokonanie oceny znaczenia uruchamianych sygnałów alarmowych. Trochę ponad połowa badanych wskazała, że dla ogłoszenia alarmu wyróżnia się kilka różnych sygnałów alarmowych informujących o różnych rodzajach zagrożeń, które różnią się czasem trwania i przerwami w ich nadawaniu. Wskazania te mogą wynikać z niezajomości nowych przepisów prawa ustanowionych w 2013 roku, zakładających wprowadzenie dla ogłoszenia alarmu wyłącznie jednego rodzaju sygnału alarmowego ostrzegającego o zagrożeniach. Może to wskazywać na konieczność doinformowania ludności w tym zakresie.

Podkreślić należy, że proces edukacji człowieka powinien trwać całe życie i powinien być dostosowany do rzeczywistości, w której on żyje (Pieczywok, 2018, s. 27-28). W tym przypadku proces edukacji powinien być realizowany skuteczniej, tym bardziej że badani w większości są osobami, które zakończyły już proces obowiązkowego kształcenia i można przekazywać im informacje jedynie w formach nieobowiązkowych, wykorzystując w tym celu przykładowo kampanie informacyjne. 30,2% badanych wskazało poprawnie, że dla wszystkich rodzajów zagrożeń obowiązuje modulowany dźwięk syreny w czasie trzech minut. Niecałe 18% ankietowanych nie znało odpowiedzi na pytanie o sygnał ogłaszający alarm (zob. tabela 2).

Badani zostali poproszeni również o wskazanie, jaki ich zdaniem sygnał odwołuje alarm. Poprawnej odpowiedzi udzieliło blisko 40% osób – alarm jest odwoływany przez ciągły dźwięk syreny w czasie trzech minut. Pozostała część badanych stwierdziła, że nie zna odpowiedzi na to pytanie oraz że wyróżnia się różne sposoby odwoływania alarmu dla różnych zagrożeń – mianowicie alarm odwołuje ciągły sygnał dźwiękowy, przy czym dla różnych rodzajów zagrożeń sygnały różnią się czasem ich trwania i przerwami w ich nadawaniu. Należy zauważyć, że około 60% respondentów nie potrafiło poprawnie określić sygnału alarmowego, który odwołuje wprowadzony alarm (zob. tabela 2).

Tabela 2. Ogłoszenie i odwołanie alarmu

Sygnal oznaczający ogłoszenie alarmu	% odpowiedzi respondentów
Dla wszystkich rodzajów zagrożeń obowiązuje modulowany dźwięk syreny w czasie 3 minut	30,2
Istnieją różne rodzaje alarmów dla skażeń, zakażeń i klęski żywiołowej – są to modulowane sygnały dźwiękowe, ale różnią się czasem ich trwania i przerwami w ich nadawaniu	50,5
Nie wiem	17,4

Sygnal oznaczający odwołanie alarmu	% odpowiedzi respondentów
Ciągły dźwięk syreny w czasie trzech minut, który obowiązuje dla wszystkich rodzajów zagrożeń	39,1
Istnieją różne rodzaje odwoływania alarmów dla skażeń, zakażeń i klęski żywiołowej – są to ciągłe sygnały dźwiękowe, ale różnią się czasem ich trwania i przerwami w ich nadawaniu	21,6
Nie wiem	39,3

Źródło: Badanie własne.

Tabela 3. Deklaracje ludności dotyczące uruchomienia syreny alarmowej w okresie ostatnich sześciu miesięcy

Czy słyszałeś/aś w ciągu ostatnich sześciu miesięcy syrenę alarmową	% odpowiedzi respondentów
Tak	40,4
Nie	49,0
Nie wiem	10,7

Źródło: Badanie własne.

Ponad 40% badanych podało, że w ciągu ostatnich sześciu miesięcy słyszało syrenę alarmową. Blisko 50% zadeklarowało, że nie słyszało syreny alarmowej, a 10,7% wskazało, że nie wie (zob. tabela 3). Należy podkreślić, że osoby te najprawdopodobniej słyszały syrenę alarmową uruchamianą przez straż pożarną w momencie identyfikacji zagrożenia, jest to syrena alarmowa rutynowo włączana przez służby w trakcie działania. Ma ona mniejszy zasięg, niż syreny alarmowe będące częścią akustycznych systemów alarmowych zlokalizowanych w miastach, o których jest mowa w przepisach prawa poświęconych wykrywaniu skażeń i alarmowaniu ludności.

DEKLARACJE LUDNOŚCI W ZAKRESIE ICH DZIAŁAŃ W MOMENCIE URUCHOMIENIA SYRENY ALARMOWEJ

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie działań, jakie podejmą w momencie uruchomienia syreny alarmowej. 25% badanych wskazało, że zaczną szukać dodatkowych informacji głównie w mediach. Blisko 3% respondentów będzie ich poszukiwało u znajomych, a 9,1% zadzwoni poradzić się w tej sprawie pod

numer alarmowy lub do innych służb zajmujących się zapewnieniem bezpieczeństwa. Zatem 38% badanych zadeklarowało, że w momencie uruchomienia syreny alarmowej będzie poszukiwało dodatkowej informacji, natomiast ponad 20% uznało, że niezwłocznie uda się w bezpieczne miejsce, a 5,5% stwierdziło, że w tej sytuacji zabierze przygotowaną wcześniej torbę ewakuacyjną i uda się w bezpieczne miejsce; prawie tyle samo uda się w bezpieczne miejsce, zanim to jednak nastąpi, spakuje i zabierze ze sobą najważniejsze rzeczy. Łącznie trochę ponad 30% badanych zadeklarowało, że w momencie uruchomienia syreny alarmowej uda się w bezpieczne miejsce, przy czym część z nich warunkowała to wykonaniem innych czynności. Blisko 20% respondentów wskazało, że w momencie uruchomienia syreny alarmowej nie zamierza podjąć jakichkolwiek działań (zob. tabela 4).

Niektórzy autorzy zauważają, że zachowania ludzi prawdopodobnie zmieniają się wraz z katastrofami i wypadkami (Teng i in., 2015; Cogato i in., 2019). Oznaczałoby to, że doświadczenia ludności wpływają na to, jakie zachowania w momencie wystąpienia kolejnych zagrożeń przejawia ludność.

Tabela 4. Deklaracje ludności w zakresie działań, jakie podjęte zostaną przez ludność w momencie uruchomienia syreny alarmowej

Deklarowane działanie po uruchomieniu syreny alarmowej	% odpowiedzi respondentów
Nic nie zrobię	19,3
Niezwłocznie udam się w bezpieczne miejsce	20,3
Spakuję najważniejsze do ucieczki rzeczy, po czym udam się w bezpieczne miejsce	5,5
Zabiorę przygotowaną przeze mnie wcześniej torbę zawierającą niezbędne rzeczy, po czym udam się w bezpieczne miejsce	5,2
Poszukam dodatkowych informacji w radiu/telewizji/internecie dotyczących ogłoszonego alarmu	25
Zadzwonię do znajomych, aby poradzić się w tej sprawie	2,9
Zadzwonię pod numer alarmowy/ do służb bezpieczeństwa, aby się poradzić	9,1
Nie mam zdania	12,2
Inne	0,5

Źródło: Badanie własne.

W kontekście powyższych odpowiedzi respondentów należy zaznaczyć, że w momencie wystąpienia zagrożenia duża część osób zadeklarowała, iż będzie

poszukiwała dodatkowych informacji związanych z uruchomioną syreną alarmową. W związku z tym bardzo dobrym rozwiązaniem byłoby w uzupełnieniu do uruchomionej syreny alarmowej przesłanie ludności SMS-a z informacją o rodzaju zagrożenia wraz z rekomendacją sposobu postępowania. Obecnie w przypadku wystąpienia różnych rodzajów zagrożeń Rządowe Centrum Bezpieczeństwa wysyła informację o rodzaju zagrożenia wraz z rekomendowanym sposobem postępowania. System ten nie działa jednak kompatybilnie i automatycznie z akustycznym systemem alarmowym. Współdziałanie tych systemów pozwoliłoby zaoszczędzić czas i dostarczyłoby ludności uzupełniającej informacji o rodzaju zagrożenia wraz z zalecanym sposobem postępowania.

Ponadto w kontekście powyższych odpowiedzi respondentów zaznaczyć należy, że zalecane jest udanie się w bezpieczne miejsce, a także zabranie przygotowanej wcześniej torby ewakuacyjnej. Na szczególną uwagę zasługuje to, że wśród badanych znalazły się osoby, które stwierdziły, że mają przygotowaną torbę z niezbędnymi rzeczami na wypadek zagrożenia i że zabiorą ją ze sobą w bezpieczne miejsce. Osoby te jednak są w zdecydowanej mniejszości. Przygotowanie odpowiednio wyposażonej torby na wypadek różnych rodzajów zagrożeń może natomiast znacznie poprawić sytuację ludności w momencie zagrożenia. Wydaje się zatem, że zalecane jest zintensyfikowanie działań związanych z rozpowszechnieniem wśród ludności informacji zachęcających do odpowiedniego przygotowania się na wypadek zagrożeń.

Tabela 5. Deklaracje ludności dotyczące miejsca, w którym się schroni w momencie uruchomienia syreny alarmowej

Deklarowane miejsce schronu ludności	% odpowiedzi respondentów
Zostanę w miejscu, w którym przebywam	38,3
Nie mam zdania	20,6
W szpitalu	0,3
W piwnicy	18
W najbliższym schronie	16,4
W kościele	1
W garażu	3,4
Na posterunku policji	1
Inne	1

Źródło: Badanie własne.

Respondenci zapytani zostali o kwestie związane z miejscem, w którym zamierzają się ukryć w momencie uruchomienia syreny alarmowej. 38,3% badanych zadeklarowało, że pozostanie w miejscu, w którym w tym czasie będzie się znajdować. 20,6% nie ma zdania w tym zakresie. Pozostała część ankietowanych wskazała konkretne miejsca, w których zamierza się ukryć. Spośród ich odpowiedzi watro zwrócić uwagę na tę, że ukryją się w piwnicy (18%) oraz w pobliskim schronie (16,4%). Ponadto respondenci wymienili: szpital, kościół, garaż oraz posterunek policji (zob. tabela 5).

Tabela 6. Znajomość lokalizacji bezpiecznego miejsca (schron/ukrycie) w miejscu zamieszkania ludności

Znajomość lokalizacji bezpiecznego miejsca	% odpowiedzi respondentów
Tak	18,8
Nie	58,6
Nie mam zdania	22,7

Źródło: Badanie własne.

W uzupełnieniu do wcześniejszego pytania odnoszącego się do deklaracji ukrycia się w najbliższym schronie, badani poproszeni zostali o podanie, czy wiedzą gdzie w pobliżu ich miejsca zamieszkania znajduje się schron/ukrycie. Blisko 19% stwierdziło, że ma taką wiedzę. Jest to liczba wskazań podobna do deklaracji respondentów złożonych we wcześniejszym pytaniu, w którym 16,4% zaznaczyło, że w sytuacji uruchomienia syreny alarmowej zamierza się ukryć właśnie w pobliskim schronie (zob. tabela 6). Warto zwrócić uwagę na to, że niektórzy nie wiedzą, gdzie znajduje się takie bezpieczne miejsce. Może to wynikać z kilku różnych przyczyn. Ważne są dwie, które mogą mieć szczególne znaczenie w sytuacji zagrożenia, w której należy się udać do schronu/ukrycia. Po pierwsze – w pobliżu miejsca zamieszkania ludności może nie znajdować się schron/ukrycie. Szacuje się, że miejsc w schronach i ukryciach starczy jedynie dla niecałych 3% ludności (Biuro Ochrony Ludności, 2017, s. 29; Najwyższa Izba Kontroli, 2018). Po drugie – można założyć, że schron ulokowany jest w pobliżu miejsca zamieszkania ludzi, ale oni o tym nie wiedzą. Wówczas odpowiednim rozwiązaniem jest dostarczenie im odpowiednich informacji w tym zakresie.

DEKLARACJE LUDNOŚCI W ZAKRESIE ICH PRZYGOTOWANIA
DO WYSTĄPIENIA SYTUACJI NIEBEZPIECZNEJ OGŁOSZONEJ
PRZY UŻYCIU SYRENY ALARMOWEJ

Rządowe Centrum Bezpieczeństwa zaleca, aby na wypadek różnych zagrożeń przygotować 3 zestawy ewakuacyjne (3 torby/plecaki). Każdy z nich powinien znajdować się w innym miejscu z uwagi na to, że w momencie wystąpienia zagrożenia możemy przebywać w różnych lokalizacjach. Zaleca się, aby jedna torba ewakuacyjna była w domu, druga w miejscu pracy, a trzecia w samochodzie, którym się najczęściej poruszamy. W plecaku ewakuacyjnym powinny znaleźć się: radio na baterie oraz baterie, latarka oraz baterie, dokumenty (oraz pendrive ze skanami dokumentów), gwizdek, zapalniczka/zapałki, ochronne maski oddechowe, mapa z lokalnymi drogami, kompas, busola, GPS, otwieracz do puszek, posiłki na 2 dni, nóż, ołówek, notes, komplet sztućców, kurtka przeciwdeszczowa, apteczka, śpiwór, worki na śmieci, ubranie na zmianę, mydło, żel do dezynfekcji, kombinerki, łom, narzędzie wielofunkcyjne, gotówka (w niewielkich nominałach), butelka filtrująca do wody oraz dodatkowy nowy filtr, gumy, sznurki, opaska zaciskowa (*Bądź gotowy*, 2022, s. 12). Również inne instytucje sformułowały szereg zaleceń w zakresie przygotowania zestawu ewakuacyjnego (The Federal Emergency, 2020; Build A Kit, 2022) czy zapasów (Federal Office of Civil Protection and Disaster Assistance, 2022) niezbędnych do przetrwania na wypadek wystąpienia sytuacji zagrożenia.

W zrealizowanym badaniu blisko 66% respondentów wskazało, że nie ma przygotowanej torby zawierającej zestaw ewakuacyjny. 22,4% podało, że ma apteczkę i wodę, zaś niecałe 19%, że zapakowało ciepłe ubranie i latarkę, a ponad 18% – żywność, i tyle samo – telefon z ładowarką. Kilkanaście procent respondentów umieściło w torbie koc, zapasowe baterie, gotówkę i radio (zob. tabela 7).

Tabela 7. Deklaracje ludności
dotyczące wyposażenia przygotowanej przez nich torby ewakuacyjnej

Deklarowane wyposażenie torby ewakuacyjnej	% odpowiedzi respondentów
Brak przygotowania torby ewakuacyjnej	65,9
Apteczka	22,4
Woda	22,4
Ciepłe ubranie	18,8
Latarka	18,8

Żywność	18,2
Telefon z ładowarką	18,0
Koc	15,9
Zapasowe baterie	14,3
Gotówka	12,8
Radio	7,0
Inne	0,3

Źródło: Badanie własne.

Respondenci zapytani zostali również o to, co ich zdaniem powinno się znaleźć w torbie ewakuacyjnej. Większość badanych zgodziła się, że woda – ponad 70%. Zalecenia w zakresie wyposażenia torby ewakuacyjnej w wielu przypadkach nie przewidują konieczności zabezpieczenia się w wodę, lecz w butelkę z filtrem umożliwiającą bieżące pozyskiwanie wody i jej filtrację. Większość respondentów, bo blisko 66% wskazało żywność, 51,8% – telefon komórkowy z ładowarką, 46,4% – koc; ponad 30% respondentów stwierdziło, że należy zabrać gotówkę, a 15,1% uznało, że istotne jest posiadanie radia (zob. tabela 8).

Tabela 8. Znajomość wyposażenia torby ewakuacyjnej

Wyposażenie torby ewakuacyjnej	% odpowiedzi respondentów
Woda	70,1
Żywność	65,9
Telefon z ładowarką	51,8
Koc	46,4
Gotówka	30,2
Radio	15,1
Nie mam zdania	13,0
Nic nie należy zabierać	2,3
Inne	1,8

Źródło: Badanie własne.

WNIOSKI

Głównym celem alarmowania jest zwrócenie uwagi ludności na zagrożenie, które z dużym prawdopodobieństwem wystąpi w krótkim czasie od użycia syreny alarmowej. W tej sytuacji ludność będzie miała jedynie krótką chwilę na podjęcie odpowiednich działań. I te działania zadecydują o tym, czy nie dozna uszczerbku na zdrowiu i czy w ogóle przeżyje. Posiadanie odpowiedniej wiedzy i wcześniejsze przygotowanie na wypadek różnych sytuacji zagrożeń powinno pozwolić ludziom zmniejszyć ryzyko wystąpienia negatywnych konsekwencji lub chociażby zminimalizować ewentualne negatywne skutki.

W konsekwencji przeprowadzonego badania rozwiązano główny problem badawczy, który brzmiał: W jaki sposób ludność cywilna przygotowuje się oraz reaguje w sytuacji ogłoszenia alarmu? Założona do tego problemu badawczego hipoteza robocza została zweryfikowana częściowo pozytywnie. Potwierdzono, że większość badanych wie, iż uruchomienie syreny alarmowej ostrzega przed różnymi rodzajami zagrożeń. Natomiast większość respondentów miała problem z określeniem, jaki sygnał ogłasza alarm, i duża część badanych nie potrafiła określić, jaki sygnał go odwołuje. Ustalono również, że w momencie uruchomienia syreny alarmowej jedynie część osób uda się w bezpieczne miejsce, a część ludzi będzie w tym czasie poszukiwała dodatkowych informacji odnoszących się do alarmu. Ponadto znaczna grupa ludzi nie przygotowuje się na wypadek wystąpienia zagrożenia, co potwierdzają deklaracje respondentów związane z brakiem spakowania torby ewakuacyjnej, brakiem aktualnych informacji na temat rodzajów obowiązujących sygnałów alarmowych czy brakiem wiedzy w zakresie działań, jakie należy podjąć w momencie uruchomienia syreny alarmowej.

BIBLIOGRAFIA

- Bądź gotowy. Poradnik na czas kryzysu i wojny* (2022), Warszawa: Rządowe Centrum Bezpieczeństwa.
- Build A Kit (2022), Ready.gov. <https://www.ready.gov/kit> [dostęp: 22.11.2022].
- Cogato A., Meggio F., Migliorati M.D.A. i Marinello F. (2019), *Extreme weather events in agriculture: a systematic review*, Sustainability, t. 11, nr 9, s. 1-18.
- Federal Office of Civil Protection and Disaster Assistance (2022), https://www.bbk.bund.de/EN/Home/home_node.html [dostęp: 9.11.2022].
- Gołębiewski J. (2017), *Zasady bezpieczeństwa. Standardy europejskie*, Warszawa: Difin.
- The Federal Emergency Management Agency (2020), *How to Build a Kit for Emergencies*, <https://www.fema.gov/press-release/20210318/how-build-kit-emergencies> [dostęp: 22.11.2022].
- Najwyższa Izba Kontroli (2018), Informacja o wynikach kontroli: *Ochrona ludności w ramach zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej*, Warszawa.

- Michailiuk B. (2017), *Ochrona ludności. Wybrane problemy*, Warszawa: Akademia Sztuki Wojennej.
- Biuro Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej (2018), Ocena przygotowań w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej w Polsce za 2017 rok.
- Pieczywok A. (2018), *Kategorie edukacji dla bezpieczeństwa*, [w:] I. Urych (red.), *Edukacja dla bezpieczeństwa. Współczesne kategorie*, Warszawa: Akademia Sztuki Wojennej.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 października 2006 roku w sprawie systemów wykrywania skażeń i właściwości organów w tych sprawach (Dz.U. 2006, nr 191, poz. 1415).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 2013 roku w sprawie systemów wykrywania skażeń i powiadamiania o ich wystąpieniu oraz właściwości organów w tych sprawach (Dz.U. 2013, poz. 96).
- Rysz S. (2017), *Ostrzeganie, alarmowanie, powiadamianie ratunkowe*, Warszawa: Difin.
- Skrabacz A. (2006), *Ochrona ludności w Polsce w XXI wieku. Wyzwania, uwarunkowania, perspektywy*, Tarnów: Merkuriusz.
- Szczęśniak M. (1976), *Obrona cywilna na czas pokoju i wojny*, Warszawa: Ministerstwo Obrony Narodowej.
- Teng P., Anthony M., Shreshta M., Nair T. i Lassa J. (2015), *Public Stockpiling and Food Security*, https://www.files.ethz.ch/isn/191682/PB150603_Public-Stockpiling.pdf

PRZYGOTOWANIE I REAGOWANIE LUDNOŚCI NA WYPADEK OGŁOSZENIA ALARMU

Streszczenie

Zamierzeniem artykułu było dokonanie oceny wybranych czynności, jakie podejmowane są przez ludność celem przygotowania się na wypadek uruchomienia syreny alarmowej, oraz ocena składanych przez nich deklaracji dotyczących ich reakcji w momencie ogłoszenia alarmu. W konsekwencji badania ustalono, że ludzie nie podejmują odpowiednich działań, aby przygotować się na wypadek wystąpienia sytuacji zagrożenia z wykorzystaniem syreny alarmowej. Ludność nie ma aktualnego stanu wiedzy w tym zakresie, nie zna dokładnie sposobów ogłoszenia i odwołania alarmu, nie zabezpiecza się materiałowo pod kątem posiadania rzeczy niezbędnych do przetrwania. Ponadto ustalono, że w momencie uruchomienia syreny alarmowej ludzie najprawdopodobniej nie zachowują się odpowiednio. Głównym zauważonym w tym zakresie problemem jest poszukiwanie przez nich dodatkowych informacji związanych z zagrożeniem zamiast podjęcie adekwatnych, zgodnych z zaleceniami działań.

Słowa kluczowe: przygotowanie ludności; reagowanie ludzi; sytuacja alarmowa; alarm; zagrożenia ludności.